

การจัดการปัญหาสิทธิการได้สัญชาติไทย: กรณีศึกษานักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ Management of the Problem of Rights to Thai Nationality: A Case Study of Stateless Students at Chiang Mai Rajabhat University

ณฐ นารินทร์*

Nat Narinth

อัญณลีนต์ กมลนันท์กิจ**

Annalin Kamolnanthakit

■ บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและศึกษาถึงสภาพปัญหาเบื้องต้นของนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในการเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย และเพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายให้แก่ นักศึกษาไร้สัญชาติให้สามารถเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย เป็นการวิจัย เพื่อแสวงหาความรู้ทางข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย โดยศึกษาความเป็นไปได้ทางกฎหมายเพื่อการจัดการปัญหาสิทธิการได้สัญชาติไทย และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย พบประเด็นปัญหาสำคัญในการเข้าถึงสิทธิในสัญชาติไทย 3 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทยมีหลายขั้นตอนและมีค่าใช้จ่ายที่สูง (2) กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Assistant Professor, Lecturer Major Law, Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Assistant Professor, Lecturer Major Law, Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Received: 25 December 2024 Revised: 30 May 2025 Accepted: 18 July 2025

การได้สัญชาติไทยตามกฎหมายหมายและหลักเกณฑ์ของทางราชการ และ (3) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับสิทธิการได้สัญชาติไทยยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องจากผลการวิจัยเห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติไทยและแนวทางการดำเนินงานบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลรวมถึงการพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทยให้แก่กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สามารถแยกประเภทของกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเพื่อการยื่นขอสัญชาติไทยตามกฎหมายให้ถูกต้องและเป็นธรรม

คำสำคัญ : นักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สิทธิการได้สัญชาติไทย, กฎหมาย

Abstract

This research article aims to explore and examine the preliminary challenges faced by stateless students at Chiang Mai Rajabhat University in accessing their right to Thai nationality. Additionally, the investigation of legal solutions is focused on facilitating the attainment of nationality rights among these stateless students. The study adopts a factual and legal research approach, focusing on the legal feasibility of addressing issues concerning the right

to Thai nationality and providing legal assistance in this regard. The study identified three significant obstacles to accessing Thai nationality: (1) The procedural requirements for acquiring Thai nationality under existing laws are multi-staged and incur substantial costs. (2) Stateless students lack adequate knowledge and understanding of their legal rights to nationality and the relevant governmental regulations. (3) Officials responsible for matters related to nationality rights are unable to enforce the laws correctly. Based on these findings, it is recommended that relevant agencies undertake the improvement and development of laws pertaining to Thai nationality, ensuring that their enforcement aligns with international human rights principles. Furthermore, efforts should be directed toward enhancing the knowledge and understanding of both stateless students and pertinent officials regarding nationality rights. This would enable the accurate categorization of stateless student groups, ensuring that applications for Thai nationality are submitted correctly and fairly in accordance with the law.

Keywords: Stateless Students at Chiang Mai Rajabhat University, Right to Thai Nationality, Law

■ บทนำ

ตามหลักการสากลเกี่ยวกับการได้สัญชาติ ถือการได้สัญชาติโดยการเกิด ประกอบด้วย 2 ลักษณะ (1) การได้สัญชาติตามหลักการสืบสายโลหิตจากบิดามารดาที่ให้งำเนิด (Bloodline principle or Jus Sanguinis) (2) การได้สัญชาติโดยหลักดินแดน (Territorial principle or Jus Soli) กล่าวคือ ผู้ใดเกิดในดินแดนของประเทศโดยย่อมจะได้สัญชาติของประเทศนั้น ในส่วนการได้สัญชาติไทยปัจจุบันนี้มีแนวทางการได้สัญชาติที่ใกล้เคียงกับหลักการสากล โดยเฉพาะหลักการได้สัญชาติโดยสืบสายโลหิตจากบิดามารดาที่ให้งำเนิด กล่าวคือ ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาที่มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7(1) ส่วนกรณีการได้สัญชาติโดยหลักดินแดนนั้น เป็นการให้สัญชาติในลักษณะที่มีเงื่อนไข กล่าวคือ ผู้ที่เกิดในประเทศไทยจะไม่ได้สัญชาติไทย ถ้าหากมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองชั่วคราวหรือเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และให้เป็นดุลยพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยที่จะให้บุคคลที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 (ทวิ) ประกอบพระราชบัญญัติสัญชาติ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มาตรา 7 ซึ่งต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ให้บุคคลที่สามารถขอมีสัญชาติไทยประกอบด้วย (1) บุตรของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์

โดยมีเงื่อนไขว่าบิดาหรือมารดาที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ จะต้องอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 ปี นับถึงวันที่บุตรมีคำขอสัญชาติไทย และจะต้องมีทะเบียนประวัติที่ทางราชการได้จัดทำไว้แล้ว (2) คนที่เกิดในประเทศไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องเรียนต่อเนื่องในประเทศไทยจนจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทยและ (3) เด็กนักเรียนนักศึกษาที่เป็นคนไร้รากเหง้า มีเงื่อนไขว่าจะต้องเกิดและอาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี และต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จึงจะขอสัญชาติไทยได้ (Cabinet Resolution dated 7 December 2016 (B.E. 2559) Approved the Criteria for Granting Thai Nationality as a Solution to the Problem of Stateless School Children, Students, and Individuals Born in the Kingdom of Thailand, as Proposed by the Ministry of Interior, 2016)

สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีนักศึกษาไร้สัญชาติได้เริ่มเข้ามาศึกษา ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 คน จนกระทั่ง ในปีการศึกษา 2565 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 425 คน จำแนกเป็นนักศึกษาไร้สัญชาติตามคณะ และวิทยาลัย ดังนี้ คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 144 คน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จำนวน 122 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 57 คน คณะครุศาสตร์ จำนวน 51 คน วิทยาลัยนานาชาติ จำนวน 27 คน วิทยาลัย

แม่ฮ่องสอน จำนวน 22 คน และคณะเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 2 คน (Chiang Mai Rajabhat University, Office of the Registrar and Academic Services, 2023) ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของนักศึกษาไร้สัญชาติไทยทั้งหลายต่างก็ต้องการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพที่มั่นคง แต่ทั้งนี้ การประกอบอาชีพหรือวิชาชีพในประเทศไทย ก็มีข้อจำกัดบางอย่าง เช่น ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีข้อกำหนดว่า จะต้องมิใช่สัญชาติไทย ตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 30 (1) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดการประกอบอาชีพตามประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่องกำหนดงานที่ห้ามคนต่างด้าวทำ วันที่ 11 มีนาคม 2563 บัญชี 1 มีทั้งหมด 27 ประเภท เช่น (22) งานมัคคุเทศก์หรืองานจัดนำเที่ยว (26) งานเสมียนพนักงานเลขานุการ (27) งานให้บริการทางกฎหมายหรืออรรถคดี (Notification of Ministry of Labour Announcement dated 21 April 2020 (B.E. 2563) the Specification of Prohibited Occupations for Foreign Nationals, 2020) โดยงานอาชีพที่ยกตัวอย่างเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเป้าหมายการประกอบอาชีพของนักศึกษาไร้สัญชาติเมื่อได้สำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ การเป็นคนไร้สัญชาติยังส่งผลต่อข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ เช่น สิทธิในโอกาสการกู้ยืมเงิน กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) สิทธิในหลักประกันสุขภาพ สิทธิในการเดินทาง (Kitiwara Rattanamanee, 2020)

จากสถานการณ์ปัญหาการอพยพเข้ามาและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานของชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์และผู้อพยพและไม่สามารถกลับประเทศต้นทางจนผสม

กลมกลืนกับสังคมไทย มีบุตรหลานที่เกิดและใช้ชีวิตในประเทศไทย ได้ศึกษาเล่าเรียนและบางส่วนทำคุณประโยชน์ อีกทั้ง มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทย กรณีปัญหาดังกล่าวมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาโดยภาครัฐ ซึ่งในปัจจุบัน ได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2567 กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสัญชาติและสถานะบุคคลให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักร (The Cabinet Resolution dated 29 October 2024 (B.E. 2567): Established Guidelines to Expedite the Resolution of Nationality and Legal Status Issues for Individuals Who have Resided in the Kingdom of Thailand for an Extended Period and for Children Born in the Kingdom, 2024) ซึ่งต่อมาในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่อาศัยในราชอาณาจักรไทย ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทย และอาศัยอยู่มานาน พ.ศ. 2568 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2568 โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย 6 ข้อ ในการยื่นขอสถานะบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้ (1) ไม่สามารถกลับประเทศต้นทาง (2) มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในไทยต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 15 ปี นับถึงวันที่ยื่นคำขอ (3) มีชื่อในทะเบียนบ้าน/ทะเบียนประวัติและมีเลขประจำตัว 13 หลัก (เลข 6 หรือ 0) (4) ไม่มีและใช้สัญชาติอื่น (5) จงรักภักดีต่อประเทศไทย และ (6) ประพฤติดี

หากเคยรับโทษจำคุก 5 ปีขึ้นไป ต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีขึ้นไป (กรณีโทษผู้ค้า/ผู้ผลิตยาเสพติด ต้องพ้นโทษ 10 ปี) (Notification of the Ministry of Interior dated 29 May 2025 (B.E. 2568) : Granting Legal Immigration Status and Residency in the Kingdom of Thailand Under the Immigration Act 1979 (B.E. 2522) to Long-Term Migrants in the Kingdom, 2025) ประกาศดังกล่าวแม้ถูกกำหนดให้เป็นแนวทางในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาลัทธิและสถานะบุคคล ให้แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรเป็นเวลานาน และกลุ่มบุตรที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย ณ วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2568 เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาลัทธิ และการสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรไทยและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ซึ่งประกาศฉบับนี้ได้ให้สิทธิบุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทย และไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ซึ่งบิดาหรือมารดาเป็นบุคคลที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ในอดีตถึง ปี พ.ศ. 2542 และที่สำรวจเพิ่มเติมภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ. 2554 และมีลักษณะตามเงื่อนไขที่กำหนดตามประกาศ ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป (Notification of the Ministry of Interior date 30 June 2025 (B.E. 2568): Criteria for Expediting the

Resolution of Nationality Issues and Granting Thai Nationality Generally to Persons Born in the Kingdom of Thailand Who Did Not Acquire Thai Nationality and Whose Father and Mother Are Foreigners, 2025)

ดังนี้ ถือเป็นแนวทางปฏิบัติใหม่ที่ต้องอาศัยกระบวนการเตรียมความพร้อม การสำรวจและศึกษาถึงสภาพปัญหาของนักศึกษา กลุ่มไร้สัญชาติ จนนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจทางกฎหมายให้ถูกต้อง ซึ่งประเด็นความมั่นคงของประเทศชาติก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง จึงมีความสำคัญอย่างต่อเนื่องหาวิทยาลัยในปัจจุบันที่มีแนวโน้มกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเข้าศึกษาเพิ่มมากขึ้น หากสามารถพัฒนากลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติให้เข้าใจถึงสิทธิการได้รับสัญชาติตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมาย นอกจากจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีสิทธิประกอบอาชีพตามที่สามารถศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติให้มั่นคงต่อไป

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและศึกษาถึงสภาพปัญหาเบื้องต้นของนักศึกษาไร้สัญชาติในการเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้แก่นักศึกษาไร้สัญชาติให้สามารถเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย

■ การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการ
ได้สัญชาติไทย

1. ความหมายของสัญชาติ

Chumporn Pachusanond (2003) ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “สัญชาติ” ในแง่มุมของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง และกฎหมายภายในของแต่ละรัฐ ซึ่งอาจมีมุมมองที่คล้าย ๆ กัน หากแต่จะเน้นความสำคัญของสัญชาติที่แตกต่างกันออกไป โดย “สัญชาติ” หมายถึง ความผูกพันทางกฎหมายและการเมืองที่บุคคลมีต่อรัฐ เป็นความผูกพันที่รัฐเป็นผู้กำหนดเพื่อการรับรองสถานะของบุคคลตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงความใกล้ชิดความผูกพันที่บุคคลมีต่อรัฐเจ้าของ

Prakob Praphannetiwiut (2004) ให้ความหมายของคำว่า “สัญชาติ” หมายถึง สภาพ หรือสถานะของบุคคลตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ โดยถือว่าเป็นสิ่งผูกพันทางการเมืองและจิตใจของบุคคลไว้กับรัฐใดรัฐหนึ่ง

Prasit Piwawatanapanit (2020) ได้กล่าวถึง “สัญชาติ” เป็นข้อความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับสถานะและความสามารถของบุคคล ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลทางการเมืองเป็นข้อความคิดทางกฎหมายที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ รัฐอธิปไตยเท่านั้นที่มีอำนาจในการให้สัญชาติแก่บุคคล

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า “สัญชาติ” หมายถึง สิ่งที่กำหนดสถานะของบุคคลตามกฎหมาย ความสัมพันธ์และหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อรัฐ โดยรัฐแต่ละรัฐจะกำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์

การได้สัญชาติไว้ในกฎหมาย ซึ่งบุคคลเมื่อได้รับสัญชาติแล้วย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐผู้ให้สัญชาติ

2. กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทย

1) การได้สัญชาติตามหลักการสืบสายโลหิตจากบิดามารดาที่ให้กำเนิด (Bloodline principle or Jus Sanguinis)

การได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต คือ การที่บุตรเกิดจากบิดาหรือมารดาผู้ให้กำเนิด ซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทยในขณะที่บุตรเกิดไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย ดังนั้น บุคคลที่จะได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตเป็นข้อเท็จจริงที่กฎหมายรับรองให้เป็นเหตุของการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดจากสายโลหิต

มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 “บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย” (Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 2) B.E. 2535, Section 7)

จากพระราชบัญญัติสัญชาติดังกล่าว การได้สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิต มีอยู่ 2 กรณีด้วยกัน คือ ได้สัญชาติโดยสืบสายโลหิตจากบิดา และได้สัญชาติโดยสืบสายโลหิตจากมารดา อธิบายได้ดังนี้

ก. หลักการสืบสายโลหิตจากบิดาและการเป็นบิดาที่ขอบด้วยกฎหมายของบุตรตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้ว่า ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 7

แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

“คำว่าบิดาตาม (1) ให้หมายรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นบิดาของผู้เกิดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง แม้ผู้นั้นจะมีได้จดทะเบียนรับรองผู้เกิดเป็นบุตรก็ตาม” (Nationality Act, as amended (No. 4) B.E. 2551, Section 6)

กล่าวคือ “บิดา” ตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาตินั้นหมายถึง บิดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ซึ่งบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สามารถอธิบายได้ดังนี้ (1) เป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายจากการสมรส บิดาที่เป็นผู้จดทะเบียนสมรสนั้นเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็กนั้นนับแต่เด็กเกิด (2) บิดาได้จดทะเบียนว่าเด็กนั้นเป็นบุตรหรืออาจเป็นการจดทะเบียนบุตร ทั้งนี้ การจดทะเบียนมิใช่การลงไว้ในทะเบียนคนเกิดและสูติบัตรเท่านั้น หากแต่การจดทะเบียนนั้นทางมารดาและเด็กต้องยินยอมต่อหน้านายทะเบียนอำเภอด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548 (Civil and Commercial Code, Section 1548) 3) ศาลมีคำพิพากษาว่าเด็กนั้นเป็นบุตรโดยวิธีการนี้จะป็นกรณีที่เด็กฟ้องขอให้รับเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยอ้างและพิสูจน์ให้เข้าเหตุตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1555 (1) - (7) (Civil and Commercial Code, Section 1555 (1) – (7))

ข. หลักสืบสายโลหิตจากมารดาและการเป็นมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบุตรตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวบุตรที่เกิดจากมารดานั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 บัญญัติ

ว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่ได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” (Civil and Commercial Code, Section 1546) แม้กฎหมายวางหลักไว้ก็ตามแต่ก็จะต้องมาพิจารณาอีกชั้นว่าเด็กที่เกิดมาจะได้สัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิตจากมารดาหรือไม่ หากในขณะที่เด็กเกิดนั้นไม่ปรากฏมารดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรืออีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนต่างด้าวหรือเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

2) การได้สัญชาติตามหลักดินแดน (Jus Soil)

ถือเป็นการได้สัญชาติตามหลักสากลตามอนุสัญญาว่าด้วยการลดปัญหาการไร้รัฐ (United Nations Convention on the Reduction of Statelessness 4 December 1954) หลักการสำคัญ ข้อ 13. “รัฐต้องให้สัญชาติแก่บุคคลที่เกิดในดินแดนของตนโดยอาศัยหลัก “jus soli” โดยจะให้เป็นตอนเกิดหรือภายหลังจากการเกิดก็ได้ หากพำนักอยู่ภายในประเทศของตนหรือมีถิ่นที่อยู่สำคัญในรัฐนั้น” (United Nations Convention on the Reduction of Statelessness 4 December 1954, Article 13) อย่างไรก็ตามหลักการนี้ก็พบปัญหาการขัดกันของกฎหมายกรณีเด็กที่เกิดไม่ได้สัญชาติตามหลักดินแดนโดยอัตโนมัติ เพราะบิดามารดาไม่มีสัญชาติหรือไม่ปรากฏสัญชาติ จึงได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาการขัดกันของกฎหมายสัญชาติโดยมีการออกอนุสัญญาเกี่ยวกับการขัดกันของกฎหมายสัญชาติ (Convention on Certain Question Relating to the Conflict of Nationality Laws 1930) ข้อ 25. กำหนดให้ “กรณีเด็กไม่ได้สัญชาติตามหลักดินแดนโดยอัตโนมัติ และบิดา

มารดาไม่มีสัญชาติหรือไม่ปรากฏสัญชาติ เด็กควรจะได้รับสัญชาติของรัฐที่ตนเกิด โดยรัฐนั้นจะต้องกำหนดหรือบัญญัติกรณีเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการได้สัญชาติ” (Convention on Certain Question Relating to the Conflict of Nationality Laws 1930, Article 25) อย่างไรก็ตาม ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 18. “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติตามที่กำหนดโดยกฎหมาย บุคคลใดจะถูกพรากหรือปฏิเสธสิทธิในสัญชาติตามอำเภอใจไม่ได้” (ASEAN Human Rights Declaration 2012, Article 18) ซึ่งหลักการสำคัญของสิทธิในสัญชาติของปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็คือต้องมีกฎหมายกำหนดให้สิทธิไว้ สำหรับกรณีการได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน (Jus Soil) หมายถึง บุคคลที่ได้เกิดภายในราชอาณาจักรไทย บุคคลนั้นย่อมได้สัญชาติไทย เว้นแต่ บิดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็นบุคคลที่เข้าเมืองไทยเป็นการชั่วคราว หรือได้รับการผ่อนผันให้อาศัยในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว เช่น ผู้ลี้ภัยผู้อพยพ เป็นต้น หรือ เป็นบุคคลที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย บุคคลนั้นย่อมไม่ได้สัญชาติไทยตามหลักกฎหมาย มาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 “ผู้เกิดในราชอาณาจักรโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมาย หรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาผู้นั้นเป็น

- (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
- (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ

- (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด” (Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 2) B.E. 2535, Section 7 bis)

พิจารณาได้ว่าโดยหลักการของมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิไม่ให้ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทย ภายหลังจากที่พระราชบัญญัติสัญชาติฉบับนี้ใช้บังคับ ได้พบปัญหาหลายประการอันเป็นการดัดสิทธิการเข้าถึงสัญชาติไทย เช่น กรณีคนบนที่สูงทางภาคเหนือที่ตกหล่นในทางทะเบียน หรือกรณีคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทับซ้อนระหว่างรัฐสองรัฐตามตะเข็บชายแดน หรือ กรณีคนที่หนีภัยความตายจากรัฐต่างประเทศเข้ามาอาศัยในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งภายหลังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย และได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยเพื่อแก้ไขปัญหาคitizenไร้รัฐไร้สัญชาติ ดังนี้

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายหรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้

ตามหลักเกณฑ์ที่ คณะรัฐมนตรีกำหนด” (Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 4) B.E. 2551, Section 7)

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับ สัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้ สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย พ.ศ. 2560 สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 อนุมัติหลักเกณฑ์ การให้สัญชาติไทยเพื่อการแก้ไขปัญหา เด็กนักเรียน นักศึกษาและบุคคลไร้สัญชาติที่เกิด ในราชอาณาจักรตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอ โดยให้บุตรของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ที่เกิดในราชอาณาจักร หรือเด็กและบุคคล ที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษา หรือสำเร็จการศึกษาแล้วที่เกิดในราชอาณาจักร โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ตามที่กระทรวง มหาดไทยจัดทำทะเบียนประวัติ หรือไม่ปรากฏ บิดามารดาหรือถูกบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่ ้วยเยาว์ และมีคุณสมบัติตามที่ กำหนด ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017) ซึ่งประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ได้กำหนด เงื่อนไขการมีสิทธิในสัญชาติไทยโดยสรุป มีสาระสำคัญตามกรณีดังนี้

ก. กรณีบุตรของคนที่ยอพยพเข้ามาใน ราชอาณาจักรและอาศัยอยู่เป็นเวลานาน

ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศกระทรวง มหาดไทยฯ ข้อ 2 ให้บุตรของคนที่ยอพยพเข้ามา ในราชอาณาจักรและอาศัยอยู่เป็นเวลานาน โดย (1) บิดาหรือมารดาที่ยอพยพเข้ามาใน ราชอาณาจักรและอาศัยอยู่เป็นเวลานานนี้ต้องมี หรือเคยมีชื่อและรายการบุคคลในทะเบียน ประวัติหรือเอกสารการทะเบียนราษฎร มีเลข ประจำตัวประชาชน 13 หลัก และต้องเข้ามาใน ราชอาณาจักรเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าปี นับถึงวันที่บุตรยื่นคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือนายทะเบียนเพื่อขอมีสัญชาติไทย (2) มีหลักฐานแสดงว่าเกิดในราชอาณาจักร ได้แก่ สูติบัตร ทะเบียนการเกิด หนังสือรับรอง การเกิด (ท.ร. 20/1) หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด และต้องมีรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน หรือทะเบียนประวัติตามกฎหมายว่าด้วย การทะเบียนราษฎร แล้วแต่กรณี (3) ไม่ปรากฏ หลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น (4) พูดและฟัง ภาษาไทยเข้าใจได้ ยกเว้นเด็กที่มีอายุต่ำกว่า เจ็ดปี (5) มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข (6) มีความประพฤติดี ไม่มีพฤติกรรม ที่เป็นภัยต่อความมั่นคง และถ้าเคยรับโทษ คดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี นับถึงวันที่ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือลหุโทษ (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality,

with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 2)

ข. กรณีเด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษาโดยบิดาหรือมารดา เป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์

ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ข้อ 3 ให้เด็กและบุคคลที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษาโดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ตามข้อ 2 หรือไม่ปรากฏบิดา มารดาหรือบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้ (1) มีหลักฐานแสดงว่าเกิดในราชอาณาจักร ได้แก่ สูติบัตร ทะเบียนการเกิด หนังสือรับรองการเกิด (ท.ร. 20/1) หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด และต้องมีรายการบุคคลในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแล้วแต่กรณี (2) ไม่ปรากฏหลักฐานการมีและใช้สัญชาติอื่น (3) พูดและฟังภาษาไทยเข้าใจได้ ยกเว้นเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเจ็ดปี (4) มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (5) มีความประพฤติดี ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคง และถ้าเคยรับโทษคดีอาญา ต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันที่ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General

Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 2)

ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 กรณี

(1) กรณีต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หากมีความจำเป็น ต้องขอมีสัญชาติไทย

ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทย ข้อ 3 (7) “สำหรับเด็กและบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ 3(1)-(5) และอยู่ระหว่างการศึกษาในสถาบันการศึกษา หากมีความจำเป็นต้องขอมีสัญชาติไทย ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก่อน” (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3 (7))

(2) กรณีต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และต้องมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรติดต่อกัน ไม่น้อยกว่าสิบปี

ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ข้อ 3 (8) “สำหรับเด็กและบุคคลที่มีคุณสมบัติตามข้อ 3 (1) - (5) และเป็นผู้ที่ไม่ปรากฏบิดามารดา หรือบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ ถ้าไม่จบการศึกษาตาม (6) ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และต้องมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ใน

ราชอาณาจักรติดต่อกันไม่น้อยกว่าสิบปีนับถึงวันที่ผู้นั้นยื่นคำร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือนายทะเบียน เพื่อขอมีสัญชาติไทย” (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3 (8))

ค. กรณีบุคคลที่สำเร็จการศึกษาแล้วโดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์

ได้กำหนดเงื่อนไขไว้ในประกาศกระทรวงมหาดไทยฯ ข้อ 3 ให้บุคคลที่สำเร็จการศึกษาแล้วโดยบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวอื่นที่ไม่ใช่ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ตามข้อ 2 หรือไม่ปรากฏบิดามารดาหรือบิดามารดาทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปภายใต้เงื่อนไข ดังนี้ (1) มีหลักฐานแสดงว่าเกิดในราชอาณาจักร ได้แก่ สูติบัตร ทะเบียนการเกิด หนังสือรับรองการเกิด (ท.ร.20/1) หรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด และต้องมีรายการบุคคลในทะเบียนบ้านหรือทะเบียนประวัติตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร แล้วแต่กรณี (2) ไม่ปรากฏหลักฐาน การมีและใช้สัญชาติอื่น (3) พูดและฟังภาษาไทยเข้าใจได้ ยกเว้นเด็กที่มีอายุต่ำกว่าเจ็ดปี (4) มีความจงรักภักดีและเลื่อมใสระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (5) มีความประพฤติดีไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคง และถ้าเคยรับโทษคดีอาญาต้องพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันที่ยื่นคำร้องขอมี

สัญชาติไทย เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ (6) มีหลักฐานแสดงว่าจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองวิทยฐานะ แต่ถ้าเป็นผู้ที่เรียนจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าจากสถาบันในต่างประเทศจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐ (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3)

นอกจากนี้ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทย และอาศัยอยู่มานาน ประกาศ ณ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2568 ข้อ 3 ให้บุคคลดังต่อไปนี้มีสิทธิได้รับสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (1) บุคคลที่อพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย และอาศัยอยู่เป็นเวลานาน 19 กลุ่ม เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายในวันที่ 30 กันยายน 2542 (2) เด็กที่มีอายุไม่เกินสิบแปดปีและบุคคลที่ไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรไทยและกำลังอยู่ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา หรือจบการศึกษาแล้วแต่ไม่มีสถานะที่ถูกต้องตามกฎหมาย (3) คนต่างด้าวที่ถูกบุพการีทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดาและมารดาที่มีได้เกิดในราชอาณาจักรไทย (คนไร้รากเหง้า)

(4) บุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศที่มีได้เกิดในราชอาณาจักรไทย ซึ่งกรณี (2) - (4) เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ภายในวันที่ 18 มกราคม 2548 (Notification of the Ministry of Interior dated 29 May 2025 (B.E. 2568) : Granting Legal Immigration Status and Residency in the Kingdom of Thailand Under the Immigration Act 1979 (B.E. 2522) to Long-Term Migrants in the Kingdom, 2025, Clause 3) จากประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ ส่งผลให้บุคคลตามประกาศฯ ดังกล่าว มีสิทธิยื่นคำขอเพื่อเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ส่วนการขอสัญชาติไทยของบุคคลดังกล่าวต้องใช้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มาตรา 7 และประกาศกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2560 อย่างไรก็ตาม กรณีเป็นบุตรของคนต่างด้าวที่ได้เป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว หากบุตรนั้นได้เกิดในราชอาณาจักรไทย สามารถมีสิทธิขอสัญชาติไทยได้อาศัยดินแดนตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 (2) โดยถือเป็น “ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย” ไม่เข้าข่ายยกเว้นเป็นบุตรของบุคคลต่างด้าวตาม มาตรา 7 ทวิ

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจำกัดสิทธิของกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเกี่ยวกับสิทธิในการเดินทาง

1) การเข้ามาในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวและความรับผิดชอบทางอาญา

ในกรณีการเข้ามาในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวและความรับผิดชอบทางอาญานั้น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ได้กำหนดหลักสำคัญไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ให้นิยามคำว่า “คนต่างด้าว” หมายความว่า “บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย” (Immigration Act B.E. 2522, Section 4)

หากพิจารณาจากคำนิยามของคำว่า “คนต่างด้าว” พบว่า กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติถือว่าเป็น “คนต่างด้าว” ตามความหมายของนิยามข้างต้น

นอกจากนี้ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรจะต้องเดินทางเข้ามาหรือออกไปตามช่องทางผ่านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานีหรือท้องที่ และตามกำหนดเวลา ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีจะได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา” (Immigration Act B.E. 2522, Section 11)

มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้คนต่างด้าวซึ่งมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางอันถูกต้องและยังสมบูรณ์อยู่ หรือมีแต่ไม่ได้รับการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางเช่นนั้น จากสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ หรือจากกระทรวงการต่างประเทศ เว้นแต่กรณีที่ไม่ต้องมีการตรวจลงตราสำหรับคนต่างด้าวบางประเภทเป็นกรณี

พิเศษ...” (Immigration Act B.E. 2522, Section 12)

พิจารณาได้ว่า บุคคลใด ๆ รวมถึงคนต่างด้าว หากมีความประสงค์เข้ามาในราชอาณาจักร จะต้องเดินทางเข้ามาตามช่องทางด้านตรวจคนเข้าเมืองหรือช่องทางตามที่กฎหมายกำหนดและต้องมีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ที่มีการตรวจลงตราในหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นการเข้ามาในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย

ในกรณีคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรโดยฝ่าฝืนกฎหมาย คนต่างด้าวจะต้องได้รับโทษในทางอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้

มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจบุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร

เพื่อการนี้บุคคลซึ่งเดินทางเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักรต้องผ่านการตรวจอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ของด่านตรวจคนเข้าเมืองประจำเส้นทางนั้น และถ้าผู้นั้นเป็นคนต่างด้าวต้องยื่นรายการตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวงด้วย” (Immigration Act B.E. 2522, Section 18) และมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 หรือมาตรา 18 วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีสัญชาติไทย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท” (Immigration Act B.E. 2522, Section 62)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการเข้ามาในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวจะต้องผ่านช่องทางด้านตรวจคนเข้าเมือง เขตท่า สถานีหรือท้องที่และตามกำหนดเวลา มิฉะนั้นจะเป็นการเข้ามาโดยผิดกฎหมายและจะต้องได้รับโทษในทางอาญา ซึ่งปัจจุบันมีคนที่ลักลอบเข้ามาโดยผิดกฎหมายและก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น การเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย การสร้างครอบครัวและเกิดบุตรในราชอาณาจักร เป็นต้น

2) การอยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวและความรับผิดชอบทางอาญา

ในกรณีการอยู่ในราชอาณาจักรของคนต่างด้าวมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังนี้ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 81 บัญญัติว่า “คนต่างด้าวผู้ใดอยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” (Immigration Act B.E. 2522, Section 81)

มาตรา 85 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ให้ถือว่าคนต่างด้าว ซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นผู้ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ แต่คงได้รับสิทธิและประโยชน์เพียงเท่าที่ปรากฏในหลักฐานการอนุญาตไว้แล้วเท่านั้น” (Immigration Act B.E. 2522, Section 85) และมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “ให้คนต่างด้าวซึ่งได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและได้อยู่เกินเก้าสิบวันแล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้

ใช้บังคับแจ้งครั้งแรกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 37 (5) ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”(Immigration Act B.E. 2522, Section 86)

จากพระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ดังกล่าว คนต่างด้าวที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวและอยู่เกิน เก้าสิบวันในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จะต้องแจ้งครั้งแรกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม มาตรา 37 (5) กล่าวคือ ถ้าอยู่ในราชอาณาจักร เกินเก้าสิบวัน คนต่างด้าวผู้นั้นต้องมีหนังสือ แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กองตรวจคน เข้าเมืองทราบถึงที่พักอาศัยของตนโดยมิชักช้า เมื่อครบระยะเก้าสิบวัน และต่อไปให้กระทำ เช่นเดียวกันทุกระยะเก้าสิบวัน ถ้าท้องที่ใดมี ที่ทำการตรวจคนเข้าเมืองตั้งอยู่จะแจ้งต่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการตรวจคนเข้าเมือง แห่งนั้นก็ได้ ดังนั้น คนต่างด้าวจะต้องได้รับ อนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักร มิฉะนั้นจะมีโทษ ตามกฎหมายและหากได้รับอนุญาตให้อยู่ใน ราชอาณาจักรแล้วก็จะต้องถูกกำจัดสิทธิ บางอย่างอีกด้วย

3) ข้อจำกัดสิทธิในการออกนอกพื้นที่ ของคนต่างด้าวและความรับผิดชอบทางอาญา

ในกรณีข้อจำกัดสิทธิในการออกนอกพื้นที่ ของคนต่างด้าวนั้น หากคนต่างด้าวที่ได้รับ อนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรประสงค์จะ เดินทางออกนอกเขตพื้นที่ จะต้องดำเนินการ ตามขั้นตอนตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ ควบคุมและ การอนุญาตให้คนต่างด้าว บางจำพวกที่เข้ามา ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวออกนอกเขต พื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2559 ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การยื่นคำขอ ในเขตพื้นที่จังหวัด ให้ยื่นคำขอกับนายอำเภอที่ผู้ขอมิถูกลำเนา ส่วนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครนั้น ให้ยื่นคำขอ กับผู้อำนวยการสำนักกิจการความมั่นคงภายใน กรมการปกครอง

2. การพิจารณาอนุญาต แบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่ (1) กรณีมีเหตุจำเป็น อนุญาตให้ ออกนอกเขตพื้นที่ได้ครั้งละไม่เกิน 15 วัน และ (2) กรณีเพื่อไปทำงาน พิจารณาจากระยะเวลา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานจากกรมการจัดหางาน (ให้อนุญาตไปติดต่อสำนักงานจัดหางานก่อน จากนั้นนำเอกสารหลักฐานที่ออกจากรม การจัดหางานมายื่นขออนุญาตไม่เกิน 2 ปี) มีระยะเวลาในการพิจารณาอนุญาต 2 วันทำการ (รวมระยะเวลาดำเนินการ 3 วันทำการ)

3. การรายงานตัว เข้ามาในเขตพื้นที่ จังหวัด ให้รายงานตัวกับนายอำเภอแห่งท้องที่ ที่ไปพักอาศัยอยู่ หากเข้ามาในเขตพื้นที่กรุงเทพ มหานคร ให้รายงานตัวกับผู้อำนวยการสำนัก กิจการความมั่นคงภายในกรมการปกครอง และ มีเงื่อนไข ดังนี้

(1) ผู้ได้รับอนุญาตออกนอกเขตเกิน 7 วัน ต้องไปรายงานตัวต่อผู้มีอำนาจภายใน 48 ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่เดินทางไปถึง

(2) ผู้ได้รับอนุญาตออกนอกเขตเกิน 6 เดือน ต้องมารายงานตัวต่อผู้มีอำนาจทุก 6 เดือน (Notification of Ministry of Interior Announcement date 15 June 2016 (B.E. 2559): the Designation of Controlled Areas and Permission for Certain Foreign Nationals Temporarily Entering the Kingdom to Leave the Controlled Areas, 2016)

พิจารณาได้ว่า หากคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรมีความประสงค์จะเดินทางออกนอกเขตพื้นที่ จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนประกาศกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้น

นอกจากนี้ การขออนุญาตให้อาศัยอยู่ต่อเนื่องด้วยเหตุจำเป็น เช่น เจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุอยู่ระหว่างการรักษาในสถานพยาบาล (อนุญาตได้ครั้งเดียวและไม่เกิน 15 วัน) ผู้มีอำนาจอนุญาตคือนายอำเภอแห่งท้องที่ที่ไปพักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดปลายทาง และกรณีพักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้มีอำนาจอนุญาต คือ ผู้อำนวยการสำนักกิจการความมั่นคงภายในกรมการปกครอง

กรณีคนต่างด้าวที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาในราชอาณาจักร หากจะขออนุญาตออกนอกเขตพื้นที่เพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษาให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการอนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2553

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจำกัดสิทธิของกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเกี่ยวกับสิทธิในการเดินทาง ได้แก่ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งหากฝ่าฝืน จะมีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ ยังต้องใช้ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่ควบคุม และการอนุญาตให้คนต่างด้าวบางจำพวกที่เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวออกนอกเขตพื้นที่ควบคุม ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2559 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ

อนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยออกนอกเขตควบคุมเป็นการชั่วคราวเพื่อเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิการขอสัญชาติไทย

1. Phunthip Kanchanachittra Saisoonthorn (2018) ได้ศึกษาเรื่อง การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่บุคคลไร้รัฐโดยสิ้นเชิงในจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2561: กรณีศึกษาจุมมาลี แก้วกัญญา พบว่า คนต่างด้าวซึ่งได้เข้ามาอยู่ในประเทศโดยไม่ปรากฏชื่อและหลักฐานที่อยู่ในทะเบียนราษฎร ในทางกฎหมายถือเป็นผู้มีความผิดขอหาการลักลอบเข้าเมือง กลุ่มคนเหล่านี้ขาดสิทธิในความคุ้มครองอันพึงมี โดยเฉพาะการรับรองสิทธิในสัญชาติ และถูกจำกัดสิทธิอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต นำไปสู่ปัญหาการรับรองสถานภาพบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร

2. Darunee Paisanpanichkul (2016) ได้ศึกษาเรื่อง สิทธิที่จะได้รับการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมาย: ศึกษากรณีสิทธิที่จะได้รับการจดทะเบียนคนเกิดและทะเบียนคนอยู่ในรัฐไทย จากการศึกษพบว่า การจดทะเบียนคนเกิดเป็นขั้นตอนแรกของการประกันสิทธิในการมีชีวิตรอดจนนำไปสู่สิทธิในการได้รับบริการที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อจำกัดอุปสรรคทางกฎหมายในการจดทะเบียนคนเกิด

3. Surini Sainui (2020) ได้ศึกษาเรื่อง มลายุไร้สัญชาติ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัญหาบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุหลักมาจาก (1) ประชาชนส่วนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจ

ถึงสิทธิการมีสัญชาติ (2) ภาครัฐขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ รับทราบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การได้สัญชาติไทย (3) พื้นที่ห่างไกลทำให้เดินทางลำบาก และ (4) การขาดพยานหลักฐานในการยืนยันตัวตน

โดยสรุป ปัญหาการเข้าถึงสิทธิการขอสัญชาติไทย มีสาเหตุสำคัญมาจากการลักลอบเข้ามาอยู่ในประเทศ โดยไม่ปรากฏชื่อและหลักฐานที่อยู่ในทะเบียนราษฎร เนื่องจากกลัวว่าจะมีความผิด ทางกฎหมาย ขอร้องการลักลอบเข้าเมือง ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 จนนำไปสู่การไม่มีหลักฐานเพื่อยืนยันถึงสถานะทางทะเบียน และส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในชีวิต จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิการมีสัญชาติ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องให้การสนับสนุนประชาชนสัมพันธ์ให้แก่กลุ่มประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ

■ วิธิตำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ กำหนดกรอบเป็นงานวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research for Development or R&D) โดยแสวงหาความรู้ทางข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ทางกฎหมายในการจัดการปัญหาการมีสัญชาติไทย และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทยให้แก่กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีรายละเอียดของวิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารทางกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการได้

สัญชาติไทย ทั้งนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสัญชาติพ.ศ. 2508, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ครอบครัว, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีและประกาศที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์เงื่อนไขการได้สัญชาติไทย

2. ประสานงานสำนักทะเบียนและประมวลผลเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติที่กำลังศึกษาอยู่ ประสานงานกองพัฒนานักศึกษาเพื่อประชาสัมพันธ์และคัดเลือกอาสาสมัครจากกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการและต้องการยื่นขอสัญชาติไทย กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ จำนวน 30 คน โดยกำหนดเวลา 1 เดือน สำหรับการลงทะเบียนผ่านระบบ Google Form และการนัดสัมภาษณ์ซึ่งได้พิจารณาจากรายที่มีหลักฐานการเกิดในประเทศไทย ถิ่นที่อยู่ทะเบียนราษฎรในประเทศไทย รวมถึงรายได้ทำคุณประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัย

3. ออกแบบสอบถามเครื่องมือเกี่ยวกับลักษณะสถานะทางกฎหมายและสภาพปัญหาการเข้าถึงสิทธิการได้สัญชาติไทย รวมถึงผลของการไม่มีสัญชาติ

4. ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามรายบุคคลและทำการประเมินแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อจัดประเภทกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ

5. ประสานงานกลุ่มองค์กรเครือข่ายกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม คลินิกกฎหมายไร้สัญชาติ กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย เพื่อร่วมรับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแสวงหาแนวทางให้การช่วยเหลือทางกฎหมาย

6. นำองค์ความรู้ที่ได้จัดทำคู่มือเกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทยตามกฎหมาย

7. ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ กรมการปกครอง จังหวัดเชียงใหม่ และมูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล จังหวัดเชียงใหม่ จัดอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาแก่กลุ่มนักศึกษาคนไร้สัญชาติ

8. ติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล จำนวนนักศึกษาที่สามารถเข้าถึงสิทธิในการได้รับสัญชาติ และ

9. ถอดบทเรียน ศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อกำหนดแนวทางและนโยบายร่วมกันเพื่อให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติระดับมหาวิทยาลัย ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ต่อไป

■ ผลการวิจัย

จากการศึกษากฎหมาย พบว่า กฎหมายหลักในการยื่นขอสถานะบุคคล คือ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 และมาตรา 7 ทวิ, พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 มาตรา 7, นอกจากนี้ต้องอาศัยประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดา และมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย พ.ศ. 2560,

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในราชอาณาจักรไทย และอาศัยอยู่มานาน พ.ศ. 2564

ในส่วนของประเทศนักศึกษาไร้สัญชาติ จากกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ได้ใช้เครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์รายบุคคล มีผลการศึกษาโดยแยกเป็นประเด็นดังนี้

1. ประเภทของนักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติส่วนใหญ่มีถิ่นฐานเดิมมาจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แต่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายและนักศึกษากลุ่มนี้ได้เคยยื่นขอสัญชาติไทยมาแล้ว

2. พื้นฐานความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทย

ผลการศึกษาพบว่า อาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ มีความรู้และความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิการได้มาซึ่งสัญชาติไทยในระดับพื้นฐานเท่านั้น และการที่มีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิการได้รับสัญชาติไทยหลายฉบับก่อให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ นอกจากนี้การมีประสบการณ์ ยื่นขอสัญชาติไทยมีผลต่อแนววิถีปฏิบัติอันถูกต้องในการเตรียมเอกสาร และการยื่นของสัญชาติไทยให้ถูกต้องทาง

3. การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสัญชาติไทย

ผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ดังนี้

1) ปัญหาการเข้าถึงสิทธิในการได้รับสัญชาติไทย

ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาของการเข้าถึงสิทธิในการได้รับสัญชาติไทย มาจากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของเลือกปฏิบัติและขั้นตอนปฏิบัติในการยื่นขอสัญชาติที่ไม่ชัดเจน

2) ผลกระทบที่สำคัญที่สุดในการไม่ได้รับสัญชาติไทยของนักศึกษาไร้สัญชาติ

ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบที่สำคัญที่สุดของอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ คือ ผลกระทบเรื่องสิทธิในการประกอบอาชีพหลังจากสำเร็จการศึกษา

3) ประเภทของการได้รับสัญชาติไทย

ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ เป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทย ซึ่งมีสิทธิได้รับสัญชาติไทยตามหลักดินแดน แต่ส่วนน้อยเป็นกลุ่มที่มีสิทธิได้รับสัญชาติไทยตามหลักสืบสายโลหิต

4) ความเหมาะสมของกฎหมายสัญชาติไทยกับสถานการณ์ปัญหา

ผลการศึกษา ความเหมาะสมของกฎหมายสัญชาติไทยกับสถานการณ์ปัญหา ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

(1) กฎหมายที่เกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบันนี้ เป็นประโยชน์ต่อการเข้าถึงสิทธิในการได้รับสัญชาติไทยมากน้อยเพียงใด

ผลการศึกษา พบว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทยที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีหลายฉบับ จึงทำให้กฎหมายที่เกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทยเป็นประโยชน์ต่อ

กลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติในระดับปานกลาง

(2) การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทยหรือไม่ อย่างไร

ผลการศึกษา พบว่า ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทย โดยไม่ควรแยกกฎหมายเป็นหลายฉบับสำหรับกรณีนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีในรายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ก็ควรได้รับสัญชาติไทยและไม่ควรกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับเงินเดือน 40,000 บาทต่อเดือน เพราะส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาไม่สามารถมีรายได้ถึงและกรณีผู้ที่อยู่อาศัยในประเทศไทยมากกว่า 20 ปี ก็ควรได้รับการพิจารณาให้มีสิทธิได้รับสัญชาติโดยอาศัยหลักความกลมกลืน ไม่ควรตั้งเงื่อนไขการมีสิทธิได้สัญชาติกรณีจบการศึกษาปริญญาตรี

5) ความรู้เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการได้รับสัญชาติไทยของหน่วยงานสนับสนุนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับการให้ความช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการได้รับสัญชาติไทยจากหน่วยงานสนับสนุนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติ โดยสาเหตุสำคัญมาจากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายอย่างถูกต้อง จึงทำให้เกิดการปฏิเสธไม่ดำเนินการ และอาศัยช่องทางในการทุจริต ซึ่งการวิจัยนี้ได้พัฒนากลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติจากจำนวน 30 คน ได้เข้าสู่กระบวนการการยื่นขอสัญชาติในระบบ จำนวน

29 คน ส่วนที่เหลือ 1 คน เป็นกรณีที่นักศึกษาไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรไทยและบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวจึงไม่เข้าเกณฑ์การขอขึ้นสัญชาติตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม นักศึกษารายดังกล่าวได้เคยทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศ จึงได้สิทธิในการยื่นขอสัญชาติ ทั้งนี้อยู่ในระบบการพิจารณา

รูปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสัญชาติไทย และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสัญชาติไทยของกลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประกอบหลักแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมาย สามารถวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาในการเข้าถึงสิทธิการได้รับสัญชาติไทยของกลุ่มอาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่ามี 4 ประเด็นสำคัญที่เป็นปัญหาในการเข้าถึงสิทธิการได้รับสัญชาติไทยของกลุ่มอาสาสมัครกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้แก่ ปัญหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเลือกปฏิบัติโดยมีการเรียกรับค่าธรรมเนียมที่เกินส่วนจากผู้ขอสัญชาติ ปัญหาขั้นตอนแนวทางปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ปัญหาการขาดความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับสัญชาติไทย และปัญหาการเรียกรับเงินในการดำเนินการเพื่อยื่นขอสัญชาติ

2) ผลกระทบที่สำคัญในการไม่ได้รับสัญชาติไทยต่ออาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พบว่า มี 4 ประเด็นผลกระทบที่สำคัญในการไม่ได้รับสัญชาติไทยต่ออาสาสมัครนักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้แก่ สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิด้านการรักษาพยาบาล สิทธิด้านการศึกษา และสิทธิในการเดินทาง

3) แนวทางในการได้รับสัญชาติไทย

พบว่า อาสาสมัครกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีอยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ ก. กลุ่มนักศึกษาที่เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว และ ข. กลุ่มนักศึกษาไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย

ก. กลุ่มนักศึกษาที่เกิดในประเทศไทยและมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว

กลุ่มนักศึกษาประเภท ก. นี้อยู่ในเกณฑ์การมีสิทธิได้สัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งกำหนดว่า “ผู้เกิดในราชอาณาจักรโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดา ซึ่งมีได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาผู้นั้นเป็น (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ดังนี้ กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นการตัดสิทธิไม่ให้ได้รับสัญชาติไทย อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลกลุ่มนี้จะมีสิทธิขอสัญชาติไทยได้ต้องอาศัย มาตรา 7 ทวิ วรคหทัย มีหลักว่า “ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่

คณะรัฐมนตรีกำหนด” (พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535, มาตรา 7 ทวิ) นอกจากนี้ มีหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “...ในกรณีที่เห็นสมควร รัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะราย หรือเป็นการทั่วไปให้บุคคลตามวรรคหนึ่งได้ สัญชาติไทยก็ได้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรี กำหนด...” (พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551, มาตรา 7) ซึ่งต่อมาทำให้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2559 กำหนดหลักเกณฑ์การให้สัญชาติไทย เป็นการทั่วไปให้กับนักเรียน นักศึกษา และ บุคคลไร้สัญชาติ และตามมาด้วยประกาศ กระทรวงมหาดไทยประกาศเรื่องการสั่งให้คนที่ เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติ ไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทย เป็นการเฉพาะราย (Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017)

นอกจากนี้ ได้มีพระราชบัญญัติการทะเบียน ราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้แก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และให้ใช้ความต่อไปนี้ แทน มาตรา 19/2 วรรคสอง โดยได้กำหนด ขั้นตอนกรณีคนไร้รากเหง้า เด็กที่ถูกบิดามารดา ทอดทิ้งแต่้วยเยาว์ เมื่อได้รับการจัดทำทะเบียน ประวัติและเอกสารแสดงตนพิสูจน์สถานะ

การเกิดว่าได้เกิดในประเทศไทยแล้วมีหลักฐาน แสดงว่าได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี และมีคุณสมบัติอื่น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด ให้ผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยได้ (Civil Registration Act (No. 3) B.E. 2562, Section 6)

ข. กลุ่มนักศึกษาไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดใน ประเทศไทย

กลุ่มนักศึกษาประเภท ข นี้ สามารถมีสิทธิขอ สัญชาติไทยได้ โดยวิธีการแปลงสัญชาติ ซึ่งต้อง อาศัยหลักกฎหมายและหลักเกณฑ์ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 38 วรรคสอง “ให้ผู้อำนวยการทะเบียน กลางจัดให้มีทะเบียนประวัติสำหรับคนซึ่งไม่มี สัญชาติไทยอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ตาม วรรคหนึ่งตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด” (Civil Registration Act (No. 2) B.E. 2551, Section 38 paragraph two)

2. พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มาตรา 10 “คนต่างด้าวซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วน ดังต่อไปนี้ อาจขอแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ (1) บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมาย (2) มีความ ประพฤติดี (3) มีอาชีพเป็นหลักฐาน (4) มีภูมิลำเนา ในราชอาณาจักรไทยต่อเนื่องมาจนถึงวันที่ยื่น คำขอแปลงสัญชาติเป็นไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ห้าปี (5) มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง” (Nationality Act B.E. 2508, Section 10)

3. หลักเกณฑ์ตามหนังสือกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มท 0309/ว 11682 วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เรื่อง แนวทางปฏิบัติ

ในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล และสัญชาติ กรณีเด็กและบุคคลไร้รากเหง้า ข กรณีคน ไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย (1) (2) (Criteria outlined in the letter of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, Ref. No. 0309/ว 1168)

หมายเหตุ: ในปัจจุบันได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง ให้สถานะคนต่างด้าวเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายและมีถิ่นที่อยู่อาศัย ในราชอาณาจักรไทยตามพระราชบัญญัติ คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 แก่บุคคลที่อพยพเข้ามา ในราชอาณาจักรไทยและอาศัยอยู่มานาน พ.ศ. 2568 และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อเร่งรัดการแก้ไขปัญหาลูกสัญชาติ และการสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรไทย และไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดา เป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2568 ซึ่งประกาศทั้งสองฉบับนี้ได้ให้สิทธิ บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทย และไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดา เป็นคนต่างด้าว ซึ่งบิดาหรือมารดาเป็นบุคคลที่ ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติไว้ในอดีตถึง ปี พ.ศ. 2542 และที่สำรวจเพิ่มเติม ภายใต้อุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะ และสิทธิของบุคคล ระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ. 2554 และมีลักษณะตามเงื่อนไขที่กำหนด ตามประกาศ ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ให้มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา 1 ปี นับแต่ วันที่ประกาศเป็นต้นไป อาจกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์ ใหม่เกี่ยวกับการได้สัญชาติไทยนี้ โดยเฉพาะ การให้สิทธิของบิดามารดาที่เป็นคนต่างด้าว อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐได้ แต่หากไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้มี

หลักเกณฑ์ตามประกาศดังกล่าวก็อาจส่งผลต่อ หลักสิทธิมนุษยชนสากลและความเสี่ยงต่อ ช่องทางในการกระทำผิดกฎหมาย แต่อย่างไร ก็ตาม การให้สิทธิในสัญชาติไทยตามประกาศ อาจส่งผลดีในด้านการจัดระบบสถานะบุคคล ตามกฎหมาย ประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากร และสามารถระบุตัวตนเกี่ยวกับทะเบียนประวัติ อาชญากร รวมถึงประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

■ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การจัดการปัญหาลูกสิทธิ การได้สัญชาติไทย: กรณีศึกษานักศึกษาไร้สัญชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” พบประเด็นปัญหา สำคัญในการเข้าถึงสิทธิในสัญชาติไทยสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติขาดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทย ตามกฎหมายและหลักเกณฑ์ของทางราชการ
2. แนวทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่ เกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทยมีหลายขั้นตอน และมีค่าใช้จ่ายที่สูง และ
3. เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสิทธิการได้ สัญชาติไทยยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ อย่างถูกต้อง และเป็นธรรม

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะ เชิงนโยบายให้แก่เครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

- (1) เนื่องจากนักศึกษากลุ่มไร้สัญชาติ ขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ การได้ สัญชาติไทยตามกฎหมายหมายและหลักเกณฑ์ ของทางราชการ จึงควรจัดเตรียมความพร้อม ให้แก่หน่วยงานภายในโดยจัดอบรมให้มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทย

กฎหมายและหลักเกณฑ์ของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการขอสัญชาติไทยเพื่อให้สามารถนำไปสู่แนวทางปฏิบัติเพื่อขอสัญชาติไทยได้อย่างถูกต้องและถูกขั้นตอน

(2) แนวทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติไทยมีหลายขั้นตอนและมีค่าใช้จ่ายที่สูง จึงควรกำหนดนโยบายเพื่อสร้างระบบและกลไกเพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติให้เป็นไปตามกฎหมายประกาศ หลักเกณฑ์ข้อบังคับและยุทธศาสตร์ของประเทศ

(3) มหาวิทยาลัยควรจัดทำระบบฐานข้อมูลกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ โดยการจำแนกประเภทกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเพื่อการเข้าถึงสิทธิในสัญชาติไทย

(4) มหาวิทยาลัยควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ กองพัฒนานักศึกษา กรมการปกครอง และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการและการให้คำปรึกษากลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การสร้างกลุ่มสังคมออนไลน์เพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและให้คำปรึกษากลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติ

(5) มหาวิทยาลัยควรพิจารณาหลักเกณฑ์การให้ทุนการศึกษาแก่กลุ่มนักศึกษาไร้สัญชาติเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎหมาย

(1) กฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติไทยมีหลายฉบับจึงก่อให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ จึงควรปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับเดียวกันและเรียบเรียงจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน เช่น หมวดการขอสัญชาติไทย หมวดการขอสัญชาติไทย

กรณีบุคคลไร้สัญชาติ เพื่อการเป็นแนวทางในการปรับใช้กฎหมายให้ถูกต้อง

(2) กฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติมีหลายฉบับไม่เป็นปัจจุบันกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาครัฐ จึงควรจัดให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสัญชาติไทย เช่น มติคณะรัฐมนตรี ประกาศกระทรวงมหาดไทย หนังสือกรมการปกครอง ระเบียบและแนวทางปฏิบัติ อยู่ในภาคผนวกของพระราชบัญญัติสัญชาติ

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและหลักเกณฑ์การขอสัญชาติไทย

(1) การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐต้องศึกษาผลกระทบของนโยบายและมีความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง โดยอาศัยแนวทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายสัญชาติใช้ควบคู่ผสมผสานกับนโยบายและหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยรัฐ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสิทธิในการได้รับสัญชาติตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล และเพื่อให้เกิดการดำเนินการที่เหมาะสมและเป็นธรรม ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศและสิทธิมนุษยชน

(2) การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐควรมีการสำรวจจำนวนของคนต่างด้าวโดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาคนไร้รากเหง้าซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทยในทุกจังหวัดก่อนออกประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดจำนวนคนต่างด้าวซึ่งจะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ประจำปี ... เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและถิ่นที่อยู่ (ใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง

(3) ปัญหาค่าธรรมเนียมสำหรับคำขอเพื่อยื่นถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรมีอัตราค่อนข้างสูงจึงควรปรับปรุงแก้ไขประกาศสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เรื่อง การเปิดรับคำขอเพื่อยื่นถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร ประจำปี ... “ค่าธรรมเนียม” กรณีการยื่นคำขอ และ ค่าธรรมเนียมใบสำคัญถิ่นที่อยู่ใน ให้มีอัตราค่าธรรมเนียมที่เป็นธรรมในกรณีคนต่างด้าวโดยเฉพาะกรณีนักศึกษาคนไร้รากเหง้าซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทย

4) เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับสิทธิในการได้สัญชาติไทย

(1) ปัญหาการแก้ไขกฎหมายและหลักเกณฑ์การขอสัญชาติไทยมีการปรับปรุงแก้ไขหลายครั้งทำให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องศึกษากฎหมายให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงกรมการปกครองจึงควรส่งเสริมพัฒนาความรู้และความเข้าใจเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิการได้สัญชาติ โดยการจัดอบรมระดับจังหวัดเพื่อรวบรวมปัญหาและแสวงหาแนวทางการแก้ไขให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

(2) ปัญหาการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทำให้ระบบการขอสัญชาติไทยค่อนข้างล่าช้าหน่วยงานราชการจึงควรปรับปรุงทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชน

(3) ปัญหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิการขอสัญชาติไทยตามกฎหมายยังไม่ทั่วถึงกรมการปกครองควรจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ความรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมายคนไร้สัญชาติโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเพื่อตอบข้อซักถามและแนะนำแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การขอสัญชาติไทย

(4) ปัญหาสิทธิการเข้าถึงสัญชาติไทยค่อนข้างล่าช้าและเกิดการเรียกรับผลประโยชน์กรมการปกครองควรนำเทคโนโลยี application มาใช้เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะการรับคำร้องและเอกสารหลักฐานการขอสัญชาติ และควรจัดระบบธุรการกำหนดตารางนัดหมายให้แก่ผู้ยื่นคำขอในการตรวจคุณสมบัติและเอกสารหลักฐานการขอสัญชาติเพื่อกำหนดเป้าหมายการทำงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ และเพื่อการตรวจสอบผลสำเร็จการทำงานให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการตัดวงจรกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากคนไร้สัญชาติ

(5) ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมการปกครอง จังหวัด ท้องถิ่น อำเภอ มหาวิทยาลัย สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อการให้ข้อมูลและการประสานความร่วมมือกันเพื่อการแก้ไขปัญหาลิทธิในการได้สัญชาติ

■ บรรณานุกรม

ASEAN Human Rights Declaration 2012, Article 18.

Chiang Mai Rajabhat University, Office of the Registrar and Academic Services (2023). Number of Students Retaining Student Status Among Those Without Official Registration Status.

Chumporn Pachusanond. (2003). *Private International Law 1 Nationality*. Winyuchon.

- Civil and Commercial Code, Section 1456.
- Civil and Commercial Code, Section 1546.
- Civil and Commercial Code, Section 1555.
- Civil Registration Act (No. 3) B.E. 2562. Section 6.
- Civil Registration Act (No. 2) B.E. 2551. Section 38 paragraph two.
- Convention on Certain Question Relating to the Conflict of Nationality Laws 1930, Article 25.
- Criteria outlined in the letter of the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, Ref. No. 0309/ว 1168.
- Darunee Paisanpanichkul. (2016). In 47th Years of the Alienated Citizen from the Alienated Land. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 12(2), 157-178.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 4.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 11.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 12.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 18.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 62.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 81.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 85.
- Immigration Act B.E. 2522. Section 86.
- Kitiwaraya Rattanamanee. (2020). Legal measures in personal recognition of Aliens in Thai civil registration Law: Rootless person in Thailand. In *LAW CMU Conference Title "New imagination Thai Law Landscape"*. (pp.138-148). Chiang Mai: Faculty of Law Chiang Mai University.
- Nationality Act B.E. 2508. Section 10.
- Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 2) B.E. 2535. Section 7.
- Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 2) B.E. 2535. Section 7 bis.
- Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 4) B.E. 2551. Section 6.
- Nationality Act B.E. 2508, as amended (No. 4) B.E. 2551. Section 7.
- Notification of Ministry of Interior Announcement date 15 June 2016 (B.E. 2559): the Designation of Controlled Areas and Permission for Certain Foreign Nationals Temporarily Entering the Kingdom to Leave the Controlled Areas.
- Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant.
- Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 2.
- Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in

- the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3.
- Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3 (7).
- Notification of Ministry of Interior dated 14 March 2017 (B.E. 2560): Granting Thai Nationality to Individuals Born in the Kingdom Who Did Not Receive Thai Nationality, with Foreign Parents, through General Nationality Grant and Specific Case Nationality Grant, 2017, Clause 3 (8).
- Notification of the Ministry of Interior dated 29 May 2025 (B.E. 2568): Granting Legal Immigration Status and Residency in the Kingdom of Thailand Under the Immigration Act 1979 (B.E. 2522) to Long-Term Migrants in the Kingdom.
- Notification of the Ministry of Interior dated 29 May 2025 (B.E. 2568) : Granting Legal Immigration Status and Residency in the Kingdom of Thailand Under the Immigration Act 1979 (B.E. 2522) to Long-Term Migrants in the Kingdom, 2025, Clause 3.
- Notification of the Ministry of Interior date 30 June 2025 (B.E. 2568): Criteria for Expediting the Resolution of Nationality Issues and Granting Thai Nationality Generally to Persons Born in the Kingdom of Thailand Who Did Not Acquire Thai Nationality and Whose Father and Mother Are Foreigners.
- Notification of Ministry of Labour Announcement on dated 21 April, 2020 (B.E. 2563) the Specification of Prohibited Occupations for Foreign Nationals.
- Phunthip Kanchanachittra Saisoonthorn. (2018). Legal Aid provision to completely stateless persons in Ubon Ratchathani Province in B.E. 2561: Case Study of Jummalee Kaewkanya. *Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal*, 6(2), 51-65.
- Prakob Praphannetiwt. (2004). *Private international law*. Ramkhamhaeng University.
- Prasit Piwawatanapanit. (2020). *Private international law* (5th ed.). Thammasat University.
- Surini Sainui. (2020). Melayu nationalityless persons (Research). Faculty of Political Science Prince of Songkhla University, Pattani Campus. Thailand Science Research and Innovation (TSRI).
- The Cabinet Resolution dated 7 December 2016 (B.E. 2559): Approved the Criteria for Granting Thai Nationality as a Solution to the Problem of Stateless School Children, Students, and Individuals Born in the Kingdom of Thailand, as Proposed by the Ministry of Interior.

The Cabinet Resolution dated 29 October 2024 (B.E. 2567): Established Guidelines to Expedite the Resolution of Nationality and Legal Status Issues for Individuals Who have Resided in the Kingdom of Thailand for an Extended Period and for Children Born in the Kingdom.

United Nations Convention on the Reduction of Statelessness 4 December 1954, Article 13.

